

PAUL KRAUSE: POVEȘTILE POVESTITORILOR

Autor: Redacția Syntopic | 18 iulie 2023

Un articol scris de Paul Krause pentru VoegelinView

Articol original: The Stories of the Story-Tellers

Traducere realizată de Andreea Buhai, studentă la Facultatea de Filosofie, Universitatea din București, pentru stagiul de practică organizat în parteneriat cu redacția Syntopic.

Unul dintre cele mai exasperante aspecte ale actualelor certuri asupra istoriei este prezumția cum că istoria este „despre fapte”. Orice persoană cu experiență în domeniul istoriei, în special în istoriografie, știe că istoria înseamnă mai mult decât fapte – istoria este reprezentată de povestirile pe care le spunem despre trecut, care totuși includ fapte, dar nu numai atât. Istoria nu este niciodată un lucru mort sau static, pentru că trăiește alături de noi prin poveștile pe care le spunem despre ea, iar aceste povești modelează relația noastră conceptuală cu istoria.

Într-o zi, pe atunci când eram încă student, îmi terminam o sarcină în cadrul cursului meu de istoriografie, materie în baza căreia mi-a devenit evident că istoria este mai mult decât o înșiruire de nume, date și evenimente. „Faptele istorice” simple și directe nu sunt chiar așa interesante, în schimb poveștile spuse despre istorie erau absolut captivante. După ce am răsfoit lucrările istoricilor antici și am ajuns la cele din secolul al XIX-lea, îmi aduc aminte distinct de aversiunea față de teza lui Leopold von Ranke despre „*wie es eigentlich gewesen ist*” (istoria așa cum s-a întâmplat cu adevărat). La ce se referă, mai exact, ideea aceasta? De exemplu, cum a decăzut în realitate Roma? Citește Edward Gibbon iar apoi citește Peter Brown și vei obține *două povești complet diferite*, una a unui bărbat criticat de ceilalți, și alta a unui universitar de vârf în ceea ce astăzi am numi Antichitatea Târzie, sfera din domeniul istoriei în care credeam că voi urma un doctorat. Cu toate acestea, în timpul vieții sale, Gibbon era văzut de public ca

cel mai mare maestru al trecutului, istoricul suprem al istoriei antice, deși avea puține cunoștințe de greacă. Astăzi, aproape nimeni nu îl ia în serios ca sursă de încredere; un om căruia îi poți citi scrierile pentru influențele istoriografice, da, dar nu cineva în care să ai încredere.

Poveștile pe care le spunem despre trecut și povestitorii care le-au relatat sunt povestea pe care Richard Cohen o expune în lucrarea „*Making History: The Storytellers Who Shaped the Past*”. În această poveste eroică, dar imperfectă, despre 2500 de ani de formări ale miturilor, Cohen demaschează identitățile acelor mulți istorici, scriitori, chiar poeți și dramaturgi celebri, care au modelat conștiința noastră publică asupra istoriei. Istoricul nu este doar subiectiv sau implicat în ceea ce include în relatările sale, ci este subiectiv și implicat și în ceea ce exclude din ele. Acest lucru mi s-a integrat adânc în memorie tot în timpul cursurilor de istoriografie. Istoricii selectează intenționat iar apoi cultivă conținutul pentru a spune o poveste. Noi, ca cititori, am fost întotdeauna ușor de impresionat de aceste povești.

Making History începe cu propria revelație a lui Cohen în timpul cursurilor de istorie la Downside School. Profesorul său era (rebelul) călugăr catolic și istoric, Părintele David Knowles, un om disprețuit și umilit de proprii săi apropiați, ceea ce i-a lăsat un gust amar. Când a fost pus în fața problemei dizolvării mănăstirilor din Anglia, Knowles a spus, faimos: „Și-au meritat-o.” Să auzi asemenea replică de la un călugăr catolic este șocant. După cum reflectează Cohen, „După anii mei de studenție, am început să mă mir și de alți scriitori care ne-au format perspectiva despre trecut.”

Interesul mai larg al lui Cohen este de a găsi răspunsul întrebării: de ce scriitorii au scris în felul în care au făcut-o? De ce au spus poveștile pe care le-au spus, și pe care noi le-am moștenit și cărora acum le dăm valoare și importanță în descrierea istoriei? Și astfel, Cohen începe de la început, adică grecii antici, analizându-l pe Herodot și Thucydides, iar apoi crează o sinteză a 2500 de ani de povestitori care au modelat istoria, de la istorici și politicieni la filosofi și dramaturgi.

„Povestitori” este o descriere perfect legitimă pentru persoanele care ne-au conturat perspectiva asupra istorie. Istoria nu se rezumă pur și simplu doar la „fapte”, așa cum este susținut de anumiți indivizi. Faptele sunt lipsite de sens fără elementul povestirii. Istoria este o parte din memorie. Memoria este o parte din conștiința noastră. Relația conceptuală cu istoria este, de asemenea, și relațională.

În timp ce Cohen începe descrierea cu Herodot și Thucydides, doi domni pe care îi vedem ca fiind niște istorici, există o multitudine de alte persoane despre care ne vorbește. Filosofi, sociologi, dramaturgi, scriitori de teatru, politicieni, generali și activiști sociali. O scurtă enumerare a persoanelor prezentate de Cohen poate contura vastitatea conținutului operei sale: Herodot, Polybius, Ibn Khaldun, William Shakespeare, Edward Gibbon, Karl Marx, Ulysses S. Grant, Winston Churchill, Mary

Beard și Ibram Kendi.

Din ce motiv au ales toți aceștia să scrie? Ei bine, există multe motive. Unii dintre ei au fost implicați personal în evenimentele relatate. Unii erau cei victorioși în respectiva poveste, iar alții erau învinși. De asemenea, se poate observa și încercarea lor de a se prezenta în cea mai bună lumină cu putință. Alții erau în întregime neimplicați în evenimentele despre care au scris, dar totuși au avut un impact puternic asupra înțelegerii noastre despre istorie, chiar mai mult decât istoricii și scriitorii pe care i-au folosit în vederea reinterpretării lor. Acest lucru este valabil în cazul lui Shakespeare, care ne-a oferit imaginea portretizată a lui Iulius Caesar, Brutus, Antoniu și Cleopatra, care încă au mai mult capital cultural decât Suetonius sau al lui Plutarch. Dar Shakespeare scria atât pentru a acumula bogăție, cât și pentru a contribui la formarea unei noi perspective publice care să ne ducă către modernitate: crearea națiunii.

Prin prezentarea povestitorilor istoriei, începem să înțelegem unele dintre motivele principale pentru care aceștia au scris. Reabilitare. Ambiție. Îndrumare morală. Ideologie. Reflecție. Sarcina istoricului, așa cum mi s-a predat atunci când eram student, nu era de a descoperi izvoarele istorice „obiective”. Sarcina istoricului era de a construi o înțelegere cât mai detaliată asupra tuturor școlilor, metodologiilor și felurilor de aborda istoria. Într-un singur cuvânt, istoriografia – studiul studiului istoriei.

Deși Cohen nu a avut eleganța care a definit scriitorii pe care îi acoperă, și chiar dacă este vinovat de propagarea unor erori minore, pentru care specialiștii l-ar critica dur (așa cum ne putem întreba de ce Harold Bloom ar fi citat ca o autoritate a Bibliei, de exemplu), plăcerea care reiese din citirea lucrării lui Cohen constă în ușurința cu care poate fi citită și în complexitatea și acoperirea sa largă a *istoriei istoriei*. Chiar dacă nu putem descoperi o anume „știință pură a istoriei”, așa cum credea Leopold von Ranke, Cohen este totuși optimist în ceea ce privește progresul și schimbările scrierilor istorice, care au dezvoltat înțelegerea noastră ca populație asupra trecutului. Cohen scrie: „Se poate susține, pe bună dreptate, că istoria a avansat în timp – adică cei care scriu sau încearcă să recreeze firul trecutului devin mai buni în a-l demasca și în a descrie ce s-a întâmplat cu adevărat.”

Cu toate acestea, problema relației noastre conceptuale cu „ce s-a întâmplat cu adevărat” stă în continuare în picioare. Ne învață, oare, istoria ce să face în anumite dileme morale? Este istoria doar rezultatul ultim al unor forțe materiale și economice? Se îndreaptă istoria, inevitabil, către dreptate? Oare așa-zisele „mărețe personalități” sunt capabile să schimbe cursul liniar al civilizației cu acțiunile lor? Aceste întrebări nu pot și nu vor fi rezolvate. Dar exact acesta este unul dintre motivele pentru care istoria este atât de fascinantă și captivantă, chiar și după toți acești ani, secole, chiar și milenii, de la anumite evenimente.

Imagine: Pixabay